

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE PROJE TABANLI ÖĞRENME VE PORTFOLYO DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARININ EĞİTİM VE SINAMA DURUMLARINA YANSIMASI

Ebru ÖZTÜRK*
Şükrü ADA**

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim VII. sınıf öğrencilerinin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına dayalı öğrenci gelişim dosyalarının (portfolyoların) kullanımıyla, Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki gelişimlerini takip etmek ve geliştirilen portfolyoları alternatif bir değerlendirme yaklaşımı olan Portfolyo Değerlendirme yaklaşımı ile değerlendirip yapılan değerlendirme sonuçlarının öğrenme sürecine yansımalarını tespit etmektir.

Proje Tabanlı Öğrenmede Portfolyoların (Öğrenci Gelişim Dosyalarının) Kullanımı ve Portfolyo Değerlendirmenin Öğrenme Sürecine Yansımalarını ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada; program geliştirmede, öğrenme-öğretme süreçlerinin eğitim durumları ve sinama durumları üzerinde odaklanılmıştır.

Çalışmanın sonuçları şöyle özetlenebilir; süreç sonrasında öğrenci, öğretmen ve velilerin portfolyo değerlendirme ve proje tabanlı öğrenme yaklaşımlarına olan olumlu tutumlarında artış olduğu gözlenmiştir. Süreç sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ayırdıkları çalışma sürelerindeki artışın çalışma açısından anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, çalışma ile birlikte portfolyo ve projeleri için ders kitabı dışındaki kaynakları (kütüphane, internet dergi) kullanmışlardır. Öğrenci portfolyolarının incelenmesiyle elde edilen Portfolyo Değerlendirme puanları ile sınıf öğretmenin yaptığı kağıt-kalem testleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş; ancak veli-öğretmen ve öğrenci-öğretmen değerlendirmeleri arasındaki ilişki düşük düzeyde kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Proje Tabanlı Öğrenme, Portfolyo Değerlendirme

Summary

The purpose of this work was to analyze in detail the developments of 7th grade students in Social studies with using the student development files (portfolios) Project Based Learning approach and to determine the reflections it learning process of pre-made evaluation results by checking the developed portfolios with Portfolio Assessment which is an alternative approach.

With the purpose of revealing the Reflections of learning process using Portfolios (student development Files) in Project Based Learning and Portfolio assessment; in curriculum development, this research focused upon the situations of the education, testing situations and learning situations of learning-teaching processes.

The results of the study can be summarized like this: after the process, the increase was observed on the positive attitude to Portfolio Assessment and Project Based Learning

* Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bil. Böl.

** Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bil. Böl.

approach on the of the students, the teacher and the guardians. After the process, it has been reached to be result of a meaningful different for increase of studying times which the students parted Social Studies. With this study, the students used resources (library, internet) expectation of lesson book for their portfolio and projects. There is a meaningful correlation between Portfolio Assessment and paper-pencil tests which the teacher did. On the other hand, the correlation between the assesment of guardian- teacher and student-teacher are low level correlation.

Key Words: Project Based Learning, Portfolio Assessment

GİRİŞ

Goldman'a göre (2000) Proje Tabanlı Öğrenme; sınıf içerisinde kısa uygulamalar, öğretmen merkezli dersler yerine uzun dönemli öğrenme etkinliklerini vurgulayan, disiplinler arası yaklaşımın önemli yer tuttuğu, öğrenci merkezli, gerçek yaşamın konu ve uygulamalarına dönük bir öğrenme yaklaşımıdır.¹

Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımı; bireysel ya da küçük gruplar aracılığı ile doğal koşullar altında yaşama benzeyen bir metotla problemlerin çözümünü amaçlayan bir öğrenme yaklaşımıdır.²

Proje Tabanlı Öğrenme, günümüzde eğitim sistemlerinin alması gereken biçimi göstermek için özenle seçilmiş üç temel kavramdan oluşmaktadır. Bu kavramlardan birisi öğrenmedir ve dikkati öğretene değil öğrenene çekmektedir. Bir diğeri proje kavramıdır ve proje, tasarı ya da tasarı geliştirme, hayal etme, planlama anlamına gelmektedir. Bu kavramla öğrenmenin projelendirilmesi yani yönlendirilmesi anlayışına işaret etmektedir. Ayrıca tekil öğrenmeden çok belli bir amaca dönük ilişkisel öğrenmeyi vurgulamaktadır. Projeyi bir hedef olarak değil, alt yapı unsuru olarak ele almakla da proje tabanlı öğrenme, öğrenmenin ürün değil süreç boyutunu vurgulamakta ve öğrenmeye arzulanan ölçüde, öğrenene özgü bir yapı kazandırmaktadır.³

Proje Tabanlı Öğrenmenin Felsefi Temelleri

Eğitimde, felsefe okulların ne için olduğuna, nasıl öğrenileceğine, hangi yöntem ve materyallerin kullanılacağına yanıt bulmaya yardım eder. Eğitimin hedeflerine, içerik ve organizasyonuna, öğrenme-öğretme sürecine ve genel olarak okul ve sınıflarda hangi etkinliklerin yer alacağına ilişkin bir bakış açısı sağladığından felsefenin, program geliştirme sürecinde önemli bir yeri vardır.⁴ Eğitimde idealizm, realizm, pragmatizm ve varoluşçuluk felsefeleri etkili olmuştur. İlk iki felsefe geleneksel, diğer iki felsefe ise

¹ Goldman, L.,2000, Why do Project Based Learning?, <<http://jordan.palcaalto.ca.us/students/connections/pbl/pblreasons.html>> 15 May 2004.

² Korkmaz, H. ve Kaptan, F., 2002, (b) Fen Eğitiminde Öğrencilerin Gelişimini Değerlendirmek İçin Portfolyo Kullanımı Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23: 167-176.

³ Erdem, M. ve Akkoyunlu, B., 2002, Sosyal Bilgiler Kapsamında Beşinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Ekiple Proje Tabanlı Öğrenmenin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma, İlköğretim online. 20.04.2004.<<http://ilkogretim-online.org.tr/vol1say1/v01s01a.htm>>

⁴ Erdem, E., 2002, Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 23: 81-87.

çağdaştır.⁵

Pragmatizm'e göre gerçek değişmedir.⁶ Pragmatizm değişiklik, süreç ve gerçekliğe dayanır. Öğretme ve bilgiyi açıklama yerine öğrenme ve bilgiyi yorumlama önemlidir.⁷ Pragmatik felsefeye dayandırılan ve onun eğitime uygulanması olarak kabul edilen **ilerlemecilik**, Proje Tabanlı Öğrenmenin temelini oluşturur.

. Proje Tabanlı Öğrenmenin Avantajları

1. Öğrencilerin öğrenme becerilerini geliştirir ve zenginleştirir.
2. Yaşam boyu öğrenmeyi sağlar.
3. Grupla çalışma ve işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerine katılımı sağlar.
4. Öğrencilerin bilgilerini ve yansımaları ve katılımları için çoklu yollar önerir.
5. Zekanın farklı boyutlarının kullanımına izin verir (kinetik, uzamsal, mantık, dil, vb.)
6. Öğrenci performansı hakkında aileye, öğretmene ve okul yönetimine anlamlı bilgiler verir.
7. Öğrenciler gerçek yaşamla oluşturduğu ürünleri ve performanslarını birleştirir.
8. Problem çözme becerilerini ve probleme dayalı öğrenme becerilerini geliştirir.
9. Değişik konularda proje yoluyla kazandığı bilgi ve becerilerini uygulama fırsatı bulurlar.
10. Öğrencilere çeşitli becerileri kazandırır.
  - a. Yaşamsal Beceriler: Bir toplantı yönetmek, bir bütçe hazırlamak, bir plan yapmak vb.
  - b. Teknolojiyi Kullanma Becerisi: Bilgisayar kullanma, televizyon, radyo, video vb. araçları kullanma
  - c. Bilişsel Süreç Becerileri: Karar vermek, eleştirel düşünme becerileri, problem çözme
  - d. Öz-denetim becerileri: Hedefler oluşturmak, işlemleri organize etmek, zaman yönetimi
  - e. Tutumlar: Öğrenmeye ilgi, gelecek için eğitime merak
  - f. Eğilimler: Öz-denetim, başarı hissi
  - g. İnançlar: Öz-yeterlik inancı

1.1.1.6. Proje Tabanlı Öğrenmenin Dezavantajları

1. Öğretmenin iş yükünü ve sorumluluklarını artırılabilir
2. Öğrenme için ayrılan süre artabilir.
3. Araştırmanın sınırları iyi çizilemezse konuda aşırı bir sapma ve dağılma gözlenebilir.

Proje Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Bilen, bir proje seçiminde; öğrencilere çalışacakları problemlerin proje çalışmasına uygun olup olmadığı konusunda rehberlik etmek yararlı olur. Bunu gerçekleştirmek için öğretmen,

⁵ Demirel, Ö., 1997, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, Usem Yayınları, Ankara, 255s.

⁶ Sönmez, V., 1993, Eğitim Felsefesi, Adım Yayıncılık, Ankara, 231s.

⁷ Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2003, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 226s.

öğrencilerin yapabileceği nitelikte proje önerilerini liste halinde sınıfa sunabilir veya öğrenciler ilgi duydukları proje konularını belirleyip sınıfa getirebilirler.⁸

İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğun toplumsallaşmasını sağlamak ve onu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevleri yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar.⁹ Bununla birlikte her toplum, o toplumu oluşturan kişileri kendi hedefleri doğrultusunda yetiştirmek ister. Bu hedefler öncelikle öncelikle kişinin ve toplumun yaşamını sürdürmesi için gerekli olanlardır.¹⁰

EĞİTİMİN DEĞERLENDİRME BOYUTU

Eğitim sisteminin diğer sistemlerde olduğu gibi, girdileri, süreci, çıktıları ve kontrolü vardır. Eğitimde sistemin kontrolü, değerlendirme ögesi ile yapılır ve değerlendirme, kendisi de dahil olmak üzere, eğitim sistemindeki öğelerin iyi işleyip işlemediğini, varsa işlemeyen yönlerini ortaya koyar; böylece sistemin onarılmasını sağlar.¹¹ Değerlendirme, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak, bireyin ölçülen nitelikleri hakkında bir değer yargısına ulaşma sürecidir.¹²

Eğitimde, eğitim programının sağlam olup olmadığını anlama, öğretimde başvurulan metotların etkililik derecesini saptama, öğrencileri başarılı olabilecekleri düşünülen alanlara yönlendirme, öğrenme güçlüklerini tespit etme, öğrenci başarısını saptama ve ölçme değerlendirme ögesinin iyi işleyip işlemediğini görme gibi amaçlarla yapılan değerlendirmelerin hepsi ölçme sonuçlarına dayanır.¹³ Ölçme, bir niteliğin gözlenip gözlem sonucunun sayılarla veya başka sembollerle gösterilmesidir.¹⁴

Eğitim hedeflerinden program geliştirmeye, program geliştirmeden öğretme yöntemlerine kadar 21. yüzyıla yönelik olarak eğitim ve eğitim sisteminde meydana gelen değişmelerin öğretimin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde de yeni yaklaşımlar doğurması kaçınılmaz olmuştur.¹⁵

Değerlendirmenin amacı öğrenenin ne kadar bilgi hatırlayabildiğini ölçmek değil, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymaktır. Öğrenen, çalışmasının neden önemli

⁸ **Bilen, M.**, 1996, Plandan Uygulamaya Öğretim, Ankara, WEB tesisleri, 243s.

⁹ **Erden, M. ve Akman, Y.**, 1995, Eğitim Psikolojisi Gelişim-öğrenme-öğretme, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 272s.

¹⁰ **Sönmez, V.**, 1996, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara. Pegem, 283s.

¹¹ **Baykul, Y.**, 2000, Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması, ÖSYM Yayınları, Ankara, 444s.

¹² **Kaptan, F. Ve Korkmaz, H.**, 2001, Fen Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20: 185-192.

¹³ **Baykul, Y.**, 2000, a.g.e.

¹⁴ **Turgut, M. F.**, 1995, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Yargıcı Matbaası, Ankara, 294s.

¹⁵ **Bademci, V.**, 2001, Türkiye'deki Okullar Ne işe Yarar?, Alp Yayınevi, Ankara, 235 s.

olduğunu açıklayıp, bunu daha önce yaptığı çalışmalarla karşılaştırabilir.¹⁶

Değerlendirmenin Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Eğitimde, eğitim programının sağlam olup olmadığını anlama, öğretimde başvurulan metodların etkililik derecesini saptama, öğrenme güçlüklerini teşhis etme, öğrenci başarısını saptama ve ölçme değerlendirme ögesinin iyi işleyip işlemediğini görme gibi amaçlarla yapılan değerlendirmelerin hepsi ölçme sonuçlarına dayanır.¹⁷

PORTFOLYO DEĞERLENDİRME

Portfolyo kavramı yeni bir kavram değildir. Mimarlar sanatçılar, modeller, grafik tasarımcıları sık sık işlerini organize etmek amacıyla portfolyoları kullanmaktadırlar. Portfolyodaki çalışmalar, hazırlayan insanın ne yapabileceğini gösteren örnekleri ortaya koymaktadır. Sınıflarda kullanılan portfolyolar, sanatçıların kişisel yapıtlarını ve başarılarını göstermeye hizmet eden görsel, icra edilen sanat geleneğinden alınmıştır.¹⁸

Portfolyo, bir öğrencinin bir ya da daha fazla alanda harcadığı çabayı, ilerlemeyi ve varılan sonuçları gösteren amaçlar doğrultusunda hazırlanmış öğrenci çalışmalarının koleksiyonudur. Bu koleksiyon, konu seçiminde öğrenci katılımını, seçim kriterlerini ve öğrenci yorumlarını içermelidir.¹⁹

Portfolyo, öğrencilerin çalışmalarının toplanarak başarılarının ve performanslarının kaydedilmesi olayıdır. Bir portfolyo bir öğrencinin sadece bir ilgi alanını değil birden fazla ilgi alanını kapsayabilir. Portfolyolar, içeriklerinin seçiminde; öğrenci katılımını, seçme için ana noktaları, değerlendirme kriterlerini ve yansıma ifadelerinin kanıtlarını kapsamaktadır.²⁰

Lester' a göre(1995) bir öğrencinin belirli bir alanda yaptığı iş, harcadığı emek, gelişme ve başarısıdır. İyi bir portfolyo yansıma ifadeleri, değerlendirmeler, grafikler, günlükler, raporlar ve diğer önemli parçaları içerir. Portfolyolar bir tür öğrenci değerlendirmesidir. Öğrencinin yetenek ve öğrenme alanlarındaki kayıtlarının tutulduğu ciddi bir çalışmadır.²¹

Korkmaz ve Kaptan'a göre portfolyo değerlendirme, öğrencinin öğrenme süreci içerisindeki performansının ve başarısının kaydedilmesidir. Öğrenci ne öğrendi ve öğrenirken nasıl bir yol izledi? Nasıl düşündü? Nasıl soru sordu? Nasıl analiz etti? Bilgiyi nasıl yapılandırdı? Diğer insanlarla nasıl iletişim kurdu? Öğrenirken karşılaştığı güçlükler

¹⁶ Erdem, E., 2002, a.g.e.

¹⁷ Baykul, Y., 2000, a.g.e.

¹⁸ Zimmerman, J. 1993, Student Portfolios: Classroom Uses. Research Education Consumer Guide, November, 8-1.

¹⁹ Paulson, L.F., Paulson, P.R. and Meyer, C., 1991, What Makes a Portfolio a Portfolio, Educational Leadership, 48,5, February, p:60-63.

²⁰ Arter, J. and others, 1995, Portfolios of Student Work in Instruction. ERIC Clearinghouse on Counseling and Student Services Greensboro NC, 1995, ED388890, <www.Ericps.ed.uiuc.edu/eece/pubs/digest.html> (15.04.2004).

²¹ Farr, R., 1991, Portfolios: Assessment in Language Arts. ERIC Digest, ERIC-RİEO, 19910101, www.Ericps.ed.uiuc.edu/eece/pubs/digests.html. (15.05.2004).

nelerdi? sorularının cevaplarının bulunduğu bir dosya olarak tanımlanmaktadır.²²

Bütün bu ortak yaklaşımlarda portfolyo sistemleri şöyle ifade edilir;

- Öğrencinin sınıf geçmesinin, kendi kendini değerlendirmesinin ve öğrenmelerinin kontrolünün öğrenci-veli konferansları ile desteklenmesi,
- özel programlar için öğrenci seçimi
- öğrenci yeterliğinin onaylanması,
- alternatif ders kredisi verme olanağı sunması,
- işverenlere yetenek ve yeterliliklerini güvenilir olarak göstererek öğrencinin kendine güveninin sağlanması
- Eğitim programı ve öğretimin değerlendirilmesidir²³
-

Portfolyolar Aşağıdaki hususları içerir

- Vitrin Modeli, öğrenciler tarafından seçilen çalışma örneklerine dayalıdır.
- Tanımlayıcı model, öğrencilerin tanıtıcı çalışmalarını içerir.
- Değerlendirme modeli, değerlendirilme kriterlerine göre değerlendirilmiş tanıtıcı öğrenci ürünlerinden oluşmaktadır.

De fina (1992), portfolyo değerlendirme hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir.²⁴

- Portfolyolar öğrencilerin bir veya birçok alandaki sistemli, önemli ve anlamlı çalışmalarının koleksiyonudur.
- Portfolyolar, öğretmen, aile, akran ve okul rehberliğini de kapsayabilir.
- Bütün durumlarda portfolyolar öğrencilerin gerçek öğrenme aktivitelerini günlük olarak ifade etmelidir.
- Portfolyolar için seçilen çalışmalar, çok uzun veya kısa çalışmalardaki önemli parçalardan oluşabilir.
- Portfolyolar, öğrencilerin çabalarını, amaçlarını, yeteneklerindeki gelişmeyi düzenli aralıklarla gösterebilmesi için devamlı olmalıdır.
-

Portfolyo Çalışmasında Öğretmenin Rolü:

Öğretmen rehberlik edecek ve çalışmalara yardımcı olacaktır. Kapsamının ne olacağı konusunda yardımcı olacaktır. Portfolyo'nun değerlendirilmesi öğretmenin sorumluluğundadır. Değerlendirme kriterlerine “ölçek listesi” adı verilir. Öğrenci kendinin ve arkadaşlarının gelişimini nasıl değerlendireceğini öğrendiği gibi hem öğretmene zamandan kolaylık sağlar hem de sınıfın belirli bir seviyeye gelmesine yardımcı olur.

Portfolyo Çalışmasında Öğrencinin Rolü:

Eğitim için yararlı bir kavram olan portfolyo, öğrencilerin kendi düşüncelerini gerçekleştirmelerinde, kritik düşüncülerinde, öğrenmeleri için sorumluluk almalarında ve bilgi-beceri alanlarında etkili ve yararlı olabilir. Ancak bu yararlar otomatik olarak

²² Kaptan, F. Ve Korkmaz, H., 2001, a.g.e.

²³ Arter, J. and others, 1995, a.g.e.

²⁴ Frazier, D.M.and Paulson. F. L., 1992, How Portfolios Motivate Reluctant Writers, Educational Leadership, May 1992:62-65.

oluşmaz; öğrenci portfolyo sistemini kendisi kurmak zorundadır.²⁵ Ve buna bağlı olarak buradaki en önemli aşama öğrencinin portfolyosuna hangi çalışmalarını dahil edeceğine karar vermesidir. Kapsam içine girecek çalışmaların belgelenmesi çok önemlidir. Raporla yetinmeyip yaptığı çalışmalarını resimleyebilmelidir.

Bir portfolyo aynı zamanda;

- Öğrencilerin kendileri hakkındaki görüşlerini, katılmayı düşündükleri belli bir alandaki çalışmalarını gösterir.
- Öğrencilerin grup üyeleri ile yaptıkları çalışma ile ilgili daha iyi bir iletişim kurmalarını sağlar.
- Öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmesi aşamasında onların katılımı ile onları teşvik eder.
- Eğitim programı ve öğretimin değerlendirilmesi için bir araç sağlar.

SOSYAL BİLGİLERDE PERFORMANS DEĞERLENDİRME

Öğretmenler, kağıt-kalem testlerinin sınırlılıklarının etkisini azaltmak için zaman zaman performans değerlendirmeyi kullanırlar.²⁶ Portfolyolar, öğrencilerin sosyal bilgilerdeki yeteneklerine tümel bir bakış açısı sağlamak için tasarlanır. En iyi öğrenci ve öğretmen gelişim planını yapmak için o yılda geliştirilen portfolyolar, periyodik aralıklarla gözden geçirilmelidir. Portfolyolarda bulunabilecek öğrenci çalışmaları aşağıda sıralanmıştır:

- Makale, yazı, proje ve alıştırımlar;
- Sözlü raporlar, kısa oyun ve roller, fıkra, tartışma;
- İşbirliği ile gerçekleştirilen öğrenme sonuçları;
- Gösteri yetenekleri (ilgili materyalleri kullanabilme yetenekleri gibi);
- Ürünlerin yaratılması (sergiler yapılması, sözlü öykülerin toplanması, video kayıt kasetleri, ses kasetleri, sanat eserleri, fotoğraflar, afişler, posterler, tarih şeridi vb);
- Kontrol listeleri ve gözlem formları
- Günlükler ve kayıtlar
- Deneyler
- Öğretmen anektod kayıtları
- Öğretmen görüşmeleri

1.1.10. PORTFOLYO DEĞERLENDİRMENİN AVANTAJLARI

Öğrenci Açısından Avantajları

- ❖ Algılama gücünü geliştirir.
- ❖ Kritik düşünme becerisini geliştirir.

²⁵ Arter, J. and others, 1995, a.g.e.

²⁶ Martorella, P. H., 2001, Teaching Social Studies İn Middle and Secondary School, Merrill Prentice Hall, North Caoline State University,431p.

- ❖ Bilimsel araştırma becerilerini geliştirir.
- ❖ Öğrencilerin sorumluluk bilincinin gelişmesine yardımcı olur.
- ❖ Yapılan çalışmalara değer verilmesini ve saklanmasını öğrenirler
- ❖ Öğrenme sürecinin kendileri tarafından planlanmasını, sürdürülmesini ve değerlendirilmesini öğrenirler.
- ❖ Kendi ihtiyaçlarının farkında olurlar.
- ❖ Öğrenme ortamındaki sorumluluklarının farkında olmalarını ve bu durumun öğrenmelerindeki önemini fark etmelerini sağlar.²⁷

Öğretmen Açısından Portfolyo Değerlendirmenin Avantajları

- ❖ Öğretmenin daha objektif değerlendirme yapabilmesi ve gerektiğinde somut kanıtlar sunabilmesini sağlar.
- ❖ Öğrencilere yeteneklerini sergileme ve ilgilendikleri alanda kendilerini geliştirmelerine yardımcı olur.
- ❖ Öğrencinin gerçekte ne öğrendiğinin somut resmini çizer.
- ❖ Öğrenme-öğretme süreci hakkında bilgi verir.
- ❖ Öğrencilerin öğrenme sürecinde geçtiği aşamalar hakkında veliye, öğretmene, okul yönetimine ve gelecekteki öğretmenlerine bilgi verir.²⁸

Veli Açısından Portfolyo Değerlendirmenin Avantajları

- ❖ Küçükahmet'e göre (1995), öğrencilerin velileriyle sürekli ilişki kurulmalıdır. Çocuklarının başarı durumları ve çalışma alışkanlıkları konusunda kendilerine bilgi verilmelidir.²⁹ Gerektiğinde çocuklarına nasıl yardım edebilecekleri konusunda velilere rehberlik edilmelidir. Bu anlamda portfolyo çalışmaları ailenin daha duyarlı olmasını ve çocuklarının gelişimlerini daha kolay izlemelerini sağlar
- ❖ Ailenin çocuklarının yaptığı çalışmaları değerlendirmelerine ve yorumlamalarına olanak sağlar.
- ❖ Aile, öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişim ağını durağanlıktan kurtarır.³⁰

Portfolyo değerlendirme ile standart değerlendirme arasındaki fark Tablo I. VIII. verilmiştir.

PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersine ilişkin Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımına dayalı portfolyoların (öğrenci gelişim dosyalarının kullanımı) ve bu sürecin Portfolyo Değerlendirme yaklaşımına dayalı olarak değerlendirilmesi öğrenme sürecine nasıl yansımaktadır?

²⁷ Arter, J. and others, 1995, a.g.e.

²⁸ Kaptan, F. Ve Korkmaz, H., 2001, a.g.e.

²⁹ Küçükahmet, L., 1995, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, s. 200. Korkmaz, H. ve Kaptan, F. (2001).

³⁰ Vaiz, O., 2003, Hayat Bilgisi Dersinde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına Dayalı Öğrenci Gelişim Dosyalarının Kullanımının Öğrenme Sürecine Yansımaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 171s.

1.4. ALT PROBLEMLER

1. Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının uygulandığı ilköğretim VII. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde, sürece yönelik hazırladıkları öğrenci gelişim dosyaları ile ilgili ;
  - a. Öğrenci,
  - b. Veli,
  - c. Ders öğretmenin görüşleri sürecin başında ve sonunda nasıldır?
2. İlköğretim VII. Sınıf öğrencilerinin, dersin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına dayalı öğrenci gelişim dosyalarının geliştirilmesiyle işlenmesinden önce ve sonrasında Sosyal Bilgiler dersine ayırdıkları haftalık çalışma süreleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. İlköğretim VII. Sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersinde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının uygulandığı sınıfta öğrenciler kaynakları portfolyoları için ne derece kullanıyorlar?
4. İlköğretim VII. Sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersinde Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıfta öğrenciler tarafından geliştirilen öğrenci gelişim dosyaları öğrencilerin öğrenmelerini nasıl yansıtmaktadır?
5. İlköğretim VII. Sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersinde Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıfta öğrenciler tarafından geliştirilen portfolyoların Portfolyo Değerlendirme Yaklaşımına dayalı olarak değerlendirilmesi ile Kağıt-kalem Testlerine dayalı test yöntemleri ile değerlendirilmesi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

TANIMLAR

Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler dersi kapsamında hazırlanmış öğrenme yaşantıları düzeniğidir. (SBÖ)

Portfolyo Değerlendirme (Öğrenci gelişim dosyası / Tümel) Değerlendirme: Öğrenen bireylerin süreç boyunca gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin toplandığı dosyaların değerlendirilmesidir. (PD)

Proje Tabanlı Öğrenme: Öğrenme yaşantılarının projelerle şekillendirildiği bir öğrenme yaklaşımıdır. (PTÖ)

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımında Portfolyoların kullanımı ve öğrenme sürecine yansımalarını ortaya koymak amacıyla program geliştirmenin eğitim durumları ve sınav durumları üzerinde odaklanılmıştır. Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının ve Portfolyo Değerlendirme yaklaşımının incelendiği bu araştırmada nicel araştırma yöntemiyle desteklenen nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın desteklenmesi ve yaklaşımın örnek bir uygulamasını göstermek amacıyla sürdürülen uygulama çalışması 2003-2004 öğretim yılı bahar yarı yılında 25 Şubat /31 Mart 2004 tarihleri arasında Kars ili, Merkez ilçesi, Atatürk İlköğretim Okulu'na devam eden 7.sınıflar arasından seçilmiştir. Çalışma grubu seçkisiz olarak 7/B sınıfı öğrencileri, öğrenci velileri ve Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak tanımlanmıştır.

Çalışma Sosyal Bilgiler dersi “**Avrupa’ da Yenilikler**” ünitesinde yürütülmüş ve ünite boyunca Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımına göre öğrenme-öğretme durumları; Portfolyo Değerlendirme Yaklaşımına göre de sınama durumları hazırlanarak çalışma sürdürülmüştür. Bu çalışma sonunda elde edilecek bulgular 5 haftalık ünite boyunca toplanan verilere dayanmaktadır. Uygulamadan elde edilen bulgular çalışma grubuyla sınırlı tutulmuştur.

Çalışma Grubundaki Bireylerin Özellikleri

Ders Öğretmeni (D Ö): Çalışma grubundaki öğrencilerin 2 yıldır Sosyal Bilgiler dersini yürütmekte ve bir yıldır 7/B sınıfının rehber öğretmenliğini yapmaktadır.

Öğrenciler (Ö): 18 kız ve 17 erkek öğrenciden oluşan çalışma grubu uygulamadan önce Proje Tabanlı Öğrenme ve Portfolyo Değerlendirme yaklaşımları, proje hazırlama ve aşamaları, portfolyo ve kullanımı hususunda bilgilendirilmiştir.

Veliler (V): Çalışma grubundaki veliler, çalışma öncesi okulda gerçekleştirilen veli toplantısında Proje Tabanlı Öğrenme ve Portfolyo Değerlendirme yaklaşımları hakkında bilgi verilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Proje Tabanlı Öğrenme ve Portfolyo Değerlendirme Yaklaşımlarının Sosyal Bilgiler eğitimindeki yansımalarının tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının uygulandığı çalışma grubundaki öğrenci, veli ve öğretmenin proje tabanlı öğrenme ve portfolyo değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin görüşleri arasında süreç başında ve sonunda paralellik vardır ve olumlu görüşler bildirilmiştir.
Çalışma grubundaki öğrenci ve velilerin çoğunluğunun ve ders öğretmenin ezberin bir öğrenme olmadığını ve öğrenilenlerin günlük hayata transfer edilmesi ile gerçekleşeceğine inandıkları saptandı. Ayrıca öğrencilerin daha çok öğrenerek kendilerini ifade etmelerinin istendiği, çalışma grubundakiler tarafından ifade edildi.
Karne notunun belirleyicilerinin yalnızca sınavlar olmadığı; alternatif değerlendirme yaklaşımlarının olması gerektiği belirtilerek portfolyo çalışmalarının devam etmesi yönünde istekli oldukları saptandı. Buna bağlı olarak portfolyo çalışmalarının öğrencilere fayda sağladığı ve öğrencilerin gerçek öğrenmelerini yansıttığına inandıkları sonucuna ulaşıldı. Süreç boyunca yapılan gözlem ve öğrenci, veli ve öğretmenle yapılan görüşme sonuçları da bu bulguları desteklemektedir.
2. Süreç sonunda öğrencilerin ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için ayırdıkları çalışma süresinde, Proje tabanlı öğrenme yaklaşımına dayalı portfolyo çalışmalarının yapılmasına bağlı olarak bir artış gözlemlendi.
3. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin proje tabanlı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak geliştirdikleri portfolyoları için ders kitabından farklı kaynakları etkin bir şekilde kullandıkları tespit edildi.

4. İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin proje tabanlı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak geliştirdikleri portfolyoları öğrenci, öğretmen ve veli değerlendirme rubricleri ile incelenmiş ve öğrencilerin öğrenmelerini yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak öğrenci, öğretmen ve veli değerlendirme sonuçları arasındaki ilişkiye bakılmış; öğretmen-veli, öğretmen-öğrenci değerlendirmesi arasında düşük bir ilişki bulunmuştur.
5. Öğrenciler tarafından geliştirilen portfolyoların, Portfolyo değerlendirme yaklaşımına göre değerlendirilmesi ile elde edilen puanlarla, ders öğretmeni tarafından gerçekleştirilen kağıt-kalem testleri arasında yüksek düzeyde bir ilişki gözlenmiştir.

Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgulara bağlı olarak PTÖ ve PD yaklaşımlarını temele alan bir SB dersi için düşünülen öneriler şu şekilde sıralanabilir.

1. Mevcut eğitim sistemimizde Sosyal Bilgiler dersi haftalık 3 saat zorunlu ders olarak yürütülmektedir. Çalışma sürecinde zamanın sınırlı olması nedeniyle yaşanan sorunlar, PTÖ ve PD yaklaşımlarına dayalı bir eğitimin yapılabilmesi için uygulanmakta olan 3 saatlik sürenin yetersiz olduğunu göstermiştir. Bu nedenle SB dersinin haftalık ders saatleri artırılabilir.
2. Velilerin sınıf ortamında uygulanan ya da uygulanacak yeni öğrenme-öğretme etkinliklerinden haberdar edilerek, eğitim sürecinde var olan sorumluluklarını yerine getirmesi ve bu süreçte aktif olarak rol alması sağlanabilir.
3. Eğitim sisteminde görev yapan öğretmenlere ve öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarındaki öğretmen adaylarına yeni öğrenme-öğretme yaklaşımları ile ilgili eğitim verilebilir.
4. SB dersinin PTÖ ve PD yaklaşımlarına göre düzenlenmesi ile ilgili okul yöneticilerine hizmet içi eğitim verilebilir. Çünkü bu yaklaşımlarının uygulanabilmesi için mevcut bilişim araçlarının kullanımının önemli bir payı vardır. Bu nedenle okul yöneticilerinin yeni yaklaşımların uygulanmasındaki şartların farkında olması ve bu şartların sağlanmasında ders öğretmenleriyle işbirliği içerisinde olması sağlanabilir.
5. Öğretmen ve öğretmen adaylarına SB ders programının temel felsefesi ve vizyonunu geliştirebilecekleri alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili eğitim verilebilir.
6. Velilerin sınıf ortamında uygulanan ya da uygulanacak alternatif değerlendirme yaklaşımlarından haberdar edilerek eğitim sürecinde var olan sorumluluklarını yerine getirmesi ve bu süreçte aktif olarak rol alması sağlanabilir.
7. PTÖ ve PD yaklaşımlarının uygulanabilmesi için öğrenme-öğretme ortamlarının bu yaklaşımlara uygun olarak yeniden yapılandırılması eğitimin etkiliğini artırabilir.

Öğrenme-öğretme ortamları teknolojik donanımlarla yeniden yapılandırılmalıdır.